

2. Голуб І. Ю. Формування у майбутніх перекладачів соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови після англійської: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / І. Ю. Голуб. – К., 2010. – 373 с.
3. Голуб І. Ю. Проблема ефективності засвоєння студентами знань із міжкультурної комунікації / І. Ю. Голуб // Німецька мова в українському контексті: формування мовної компетенції, контрактивні дослідження та міжкультурна комунікація: XIX Міжнародна науково-практична конференція Асоціації українських германістів: тези доповідей / Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова – Одеса, 2012. – С. 55–56.
4. Bolten J. Interkulturelle Kompetenz. / Jürgen Bolten. – Kindle Edition: Erfurt, 2001. – 147 S.
5. Erll A., Gymnich M. Interkulturelle Kompetenzen – Erfolgreich kommunizieren zwischen den Kulturen. / Astrid Erll, Marion Gymnich. – Klett, 2007. – 215 S.
6. Heringer H.-J. Interkulturelle Kommunikation. / Hans Jürgen Heringer. – Tübingen, 2004. – 240 S.

УДК 811.133.1'34

Є. В. Комірна,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СКЛАДУ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Мета статті – проаналізувати і узагальнити характер складу, його структурну зміну, яка залежить від комунікативної ситуації і взаємозалежності структури і просодичних факторів, таких як наголос, інтонація, швидкість вимови. Ця стаття є актуальною у зв'язку з необхідністю систематизації результатів досліджень фоностилістичних наслідків зміни структури складу. Результати цього аналізу можуть бути пропонувані на розгляд і вивчення під час лекцій та семінарів з фоностилістики.

Ключові слова: склад, складоподіл, структура складу, лінгвістичні та екстралінгвістичні фактори, просодичні фактори, наголос, інтонація, швидкість вимови, варіативність складоподілу, фоностилістичні наслідки, фоностилістичні характеристики, просодичні характеристики, комунікативна ситуація.

PHONOSTYLISTIC PARTICULAR FEATURES OF THE REALISATION OF SYLLABLE IN FRENCH

The purpose of this article – to analyze and summarize the nature of the syllable, its structural variability, which depends on the communicative situation and the interdependence of structure and prosodic factors such as stress, intonation, pronunciation speed. This article is relevant due to the need to systematize the results of research on phonemic and prosodic levels and in Phonostylistics. Among all prosodic units, the most attention was paid to the syllable as a prosodic unit by the phonologists. At the same time, the goal of this article is not to give preference to a particular theory, and show the role of both linguistic and extralinguistic factors that affect the structure of the syllable. The results of this analysis can serve as a basis for further, more detailed study of the phonostylistic effects of the variability of the syllabication and be offered for consideration and study during lectures and seminars on Phonostylistics. During the practical and theoretical phonetics classes should take into account the realization of the structure depending on the communicative situation, the syllabication characterizes the transition from one style to another segment due phonostylistic and prosodic characteristics. The number and the structure of syllables varies depending on the speed of the pronunciation and the style of the spoken text.

Key words: a syllable, the syllabication, the structure of the syllable, linguistic and extralinguistic factors, prosodic factors, the stress, the intonation, the speed of the pronunciation, the variability of the syllabication, the phonostylistic effects, phonostylistic characteristics, prosodic characteristics, the communicative situation.

ФОНОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ СЛОГА ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ

Цель статьи – проанализировать и обобщить характер слога, его структурное изменение, которое зависит от коммуникативной ситуации и взаимозависимости структуры и просодических факторов, таких как ударение, интонация, скорость произношения. Данная статья является актуальной в связи с необходимостью систематизации результатов исследований фоностилістических последствий изменения структуры слога. Результаты этого анализа могут быть предложены на рассмотрение и изучение во время лекций и семинаров по фоностилістике.

Ключевые слова: слог, слоговое деление, структура слога, лингвистические и экстралингвистические факторы, просодические факторы, ударение, интонация, скорость произношения, варіативность слогового деления фоностилістические последствия фоностилістические характеристики, просодические характеристики, коммуникативная ситуация.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити природу складу, його структурну варіативність, яка залежить від комунікативної ситуації, а також взаємозалежність складу і таких просодичних факторів, як наголос, інтонація, швидкість вимови. На нашу думку **актуальність** такого аналізу обумовлена необхідністю систематизувати результати досліджень у значених розділах фонетики, оскільки склад є **об'єктом** багатьох досліджень як на фонематичному та просодичному рівнях, так і фоностилістики. Протягом останніх десятиліть, з усіх просодичних одиниць, вивченню складу було приділено найбільше уваги, ніж іншим просодичним одиницям з боку фонологів. У той же час, наша **мета** полягає не в тому, щоб надати перевагу певній теорії, а показати роль як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних факторів, що впливають на структуру складу. **Результати** такого аналізу можуть слугувати базою для подальшого, більш детального вивчення фоностилістичних наслідків варіативності складоподілу, а також бути пропонувані для розгляду та вивчення під час лекційних і семінарських занять з фоностилістики.

Фонетика, слугуючи базою для методів викладання читання, письма та аудіювання, відіграє значну роль у викладанні іноземних мов, що стверджує професор Л. В. Щерба. У своїх працях він висловлює думку, що вивчити іноземну мову означає набути нову систему артикуляційних та ритміко-інтонаційних навичок [10, с. 11–20].

Під час занять з практичної та теоретичної фонетики необхідно враховувати, що відхилення від норми наголошення складів можуть провокувати невизначеність складу або його згладжування як ненаголошеного у мовному потоці, що, у свою чергу, створює нейтралізацію голосних у ненаголошених складах. Такі відхилення у реалізації наголосу стає перешкодою у розумінні висловлювання: Je vais acheter le Figaro може стати Je vais acheter le frigo. Порушення силабічного ритму у середині смислової групи або інтонаційна зміна на певному складі створює дискомфорт у слухача, але необов'язково заважають розумінню висловлювання [1, с. 87].

Поняття складу є одним із базових понять у фонетиці. Під час вивчення іноземної мови склад є основою як для опрацювання ритму, акцентуації, мелодичного руху, що поступово піднімається та спускається, так і для правил вимови. Різні теорії

визначають склад згідно з принципами, що лежать в їх основі. Багато лінгвістів і фонетистів дискутували навколо проблеми складоподілу: Ф. де Сосюр, О. Есперсен, П. Пасі, М. Грамон, П. Фуше, П. Делятр, Б. Мальмберг, Ф. Картон [2], [4], [5], [6], [7].

Склад сприймається інтуїтивно франкофонами відносно легко під час говоріння. Отже, кожний франкофон погодиться, що слово *maison* містить два склади, *ascenseur* – три склади і, *abracadabra* – п'ять складів. Він також зможе зробити складоподіл цих слів: *mai-son*, *a-scen-seur*, *a-bra-ca-da-bra*.

Втім, з наукової точки зору, складність визначення складу та його сприйняття залежить від того факту, що він не представляє жодної фізичної константи. Отже, силабичні структури можуть значно змінюватися в залежності від мови, і навіть в лоні однієї мови. Наприклад, французькі слова *à*, *pas*, *art*, *strict*, *dextre* є односкладовими, хоча структурно – досить різними. Таким чином, склад втілюється в різні форми, і проблема полягає в тому, яким чином визначити склад, беручи до уваги його різні втілення.

У французькій сучасній мові ізолювані слова можуть бути класифіковані за 16-ма силабичними структурами. Характер дистрибуції різних типів складів в ізолюваних словах свідчить про те, що існує тенденція до зменшення кількості приголосних експлозивних і імплзивних частинах складу. Це пояснює той факт, що структури, навантажені приголосними VCCC, CVCCC, CCVCCC, CVCCCC, CCCV не вживаються в словах, які містять більше одного складу [9, с. 57–58].

Поль Пасі зазначав, що у французькому мовному потоці превалюють відкриті склади, тобто такі, що закінчуються фонетично на голосний звук:

Si-je-ne-le-pas-re-gar-dé-c'est-à-cause-de-Jean [2, с. 96–97].

Велика кількість відкритих складів надає французькій мові ознаку звучності. З фізіологічної точки зору, склад, що закінчується відкритою ротовою порожниною, налаштує більш легко на подальшу вимову мовленнєвого потоку, ніж коли канал проходження закритий приголосною. Французька мова, як і інші романські мови, з такої точки зору, є «співучою» мовою у порівнянні з мовами, що закінчуються приголосною. Для пояснення явища складоподілу вживається термін «стик» («joncture» або «jointure») [3, с. 190].

– Під час занять з практичної та теоретичної фонетики, слід враховувати як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори, які впливають на структурну зміну складу, що призводить, у свою чергу, ритмічну зміну. Складоподіл характеризує перехід від одного стилю до іншого завдяки сегментним і просодичним фоностилістичним ознакам. Кількість і структура складів змінюється в залежності від швидкості вимови і стилю тексту, що промовляється. У французькому фамільярному стилі випадіння голосних, особливо [ə] – випадного, призводить до накопичення приголосних в експлозивній частині складу та зміні ритмічного малюнку:

Je viens de Clichy – Jvieens – tkli – chi, ce type-là – ctip – la, tu sais – tsais. Отже, за наведеними прикладами ми бачимо, що у розмовному стилі збільшується кількість закритих складів: *Il se dit – [ils –'di], que tu te payes – [ktyt –'pej]*. За дослідженнями П. Делятра в певній кількості висловлювань було вжито 54,9% структур CV, тоді як структур CVC – 17,1%, 14,2% структур CCV та 1,9% – VC [2, с. 97].

Як зазначає П. Леон «будь-який текст, що промовляється, містить значення, які виходять за рамки того значення, що безпосередньо сповіщає слово і синтаксис» [3, с. 5]. Слухаючи спонтанне мовлення, досить часто можна визначити не тільки вік, стать, настрій того, який говорить, але і його соціальне походження, і належність до певної місцевості. З усіх складових мовлення, не тільки просодія, але й складоподіл відіграє значну ідентифікаційну роль. Склад є мінімальною просодичною одиницею, яка виділяється на синтагматичному плані і грає важливу роль у фоностилістичній демаркації. У ритмічній та темпоральній системах, склад, будучи мінімальною просодичною одиницею, сприяє формуванню певної ритмічної та темпоральної схеми, що властиво відповідному фонетичному стилю. Погляди на поняття фонетичного стилю, яке потребує окремого вивчення, змінювалось і розвивалось протягом розвитку лінгвістики в рамках стилістики. У 20-х роках ХХ століття Н. Грубецької виділив предмет вивчення фоностилістики [10, с. 29]. У сучасній французькій мові розрізняють три стилі: високий, середній, розмовний. Отже, існують пертинантні ознаки, які лежать в основі цього поділу. З іншого боку, виділення стилю в чистому вигляді, є досить складною задачею, оскільки театральні п'єси, які прийнято відносити до високого стилю, відбивають реалії розмовного стилю мови, і, таким чином, набувають ознаки розмовного стилю: «*Poil de Carotte: — Par précaution, j(e) vais enfermer l(e) chien qu' i(l) dorme. De cette façon m(on)sieur Lepic ne peut pas m' oublier car i(l) n(e) peut pas aller à la chasse sans l(e) chien, et l(e) chien peut pas aller sans moi. (Annette paraît). Et ! Vous d(e)mandez, mad(e)moiselle?*» [15, р. 32].

Для визначення стилю необхідно враховувати такі ознаки як випадіння та реалізація [ə] – випадного, що сприяє формуванню певного ритмічної схеми; довгота складу; реалізація зв'язувань або її відсутність, що обумовлює відкритість/закритість звуку.

У поетичному стилі важливо враховувати такі правила вживання ə-випадного: 1) [ə] – випадне не вимовляється перед голосною і в кінцевій позиції; 2) [ə] – випадне вимовляється завжди в усіх інших складах в середині синтагми.

«Au moment que ję parl(e), ah! mortelle pensé(e)»

Ils bravent la fureur d' un(e) amant(e) insensé(e)» [14, р. 58].

Офіційні доповіді відрізняються фоностилістичними ознаками з відтінком характерної риси мовлення конкретного політичного діяча. Так, наприклад, щодо вживання [ə] – випадного у доповідях де Голя особливою рисою є не частота вжитого [ə] – випадного, але її дистрибуція. Де Голь вимовляв [ə] – випадне на початку слова. У наш час завдяки тенденції вживання [ə] – випадного на початку слова, можна і не помітити такої фоностилістичної ознаки. Довгота складу також сприяє фоностилістичній варіативності. Завдяки великій кількості логічних акцентуацій, довгота складів збільшується: *Au (23cs) nom (39cs) de (19cs) la (12cs) France (43cs)* [3, с. 167].

Так, Ле Пен, за дослідженнями Д. Дуеза, втричі збільшує довготу голосного наголошеного складу перед паузою. Ж. Помпиду така голосна подовжувалася вдвічі [2, с. 100].

Промова Ніколя Саркозі після президентських виборів 6 травня 2007 року відрізняється на рівні складу такими ознаками: [ə] – випадне реалізується або випадає в залежності від оточення і позиції в слові, але наряду з випадками реалізації в оточенні, що їй не сприяє, є випадіння в оточенні трьох приголосних, для порівняння: «*je serai le Président*»; «*que je parlerai pour chacun d'entr(e) eux*»; «*le peuple français s' est exprimé*»; «*je l(e) ferai avec tous les Français*»; «*mais je les conjure d' entendre la voix des peuples qui veulent être protégés*»; «*qui perçoivent l' Union Européenne non comme un(e) protection mais comme le cheval de Troie de toutes les menaces que portent en elles les transformations du monde*» [12].

Реалізується велика кількість логічних наголосів, що пояснюється переконаністю доповідача в значимості тих ідей, які він хоче донести публіці. В таких складах, позначених подвійним наголосом ' ', голосний сприймаються значно довгими порівняно з ненаголошеними; голосні у кінцевій позиції синтагми (дихальної групи) також довші, ніж голосні у ненаголошених складах. Голосні під тонічним наголосом, позначеним ' ', у ритмічних групах, що знаходяться всередині синтагми,

навіть і не в позиції ритмічної довготи, теж реалізовані доповідачем подовженими. Голосні, які знаходяться під фразовим наголосом сприймаються значно довгими. Синтагми (дихальні групи) відрізняються досить великою кількістю складів, тоді як ритмічні групи містять від 3 до 5 складів. Остання фраза відрізняється силабічною вимовою, чотири слова в кінці фрази вимовляються доповідачем з логічним наголосом. Темп доповіді досить повільний. Щодо інтонації, то в такий емоційний момент вона не представляє суттєвих відхилень від нормативної схеми. У цьому випадку більш значну роль у передачі змісту доповіді відіграють такі просодичні фактори як акцентуація, подовжена вимова голосних, паузи, темп: «*Je veux lan'cer un a'ppel à nos a'mis Améri'cains | pour leur 'dire qu'ils peuvent comp'ter sur notre am'itié | qui s'est for'gée dans les tragé'dies de l'his'toire | que nous avons affron'tées en'semble. || Je veux leur 'dire que la 'France sera tou'jours à leurs cô'tés quand ils auront be'soin d'elle. || Mais je veux leur 'dire au'ssi | que l'ami'tié | c'est accep'ter que ses amis | puissent pen'ser diffé're'mment, | et qu'une "grande na'tion | comme les Etats-U'nis | a le de'voir | de ne pas faire obs'tacle à la 'lutte contre le réchau'ff(e)ment clima'tique, | mais au con'traire de 'prendre la 'tête de ce com'bat | parc(e) que 'ce qui est en 'jeu | c'est le 'sort de l'humanité " tout entière. || La 'France fera de "ce combat "son "premier "combat.» || [12]*

У промові перед депутатами обох палат парламенту та членами уряду Франції у Версалі з приводу терористичного акту у Парижі 13 листопада 2016 року Ф.Оланд дотримується нормам високого стилю на рівні складу: [ə] – випадне реалізується в усіх позиціях, обумовлених оточенням та стилем, певною кількістю логічного наголосу, силабічною вимовою деяких слів, подовженими паузами між синтагмами, емфатичними паузами-протиставленнями між ритмічними групами в середині синтагми, логічним та емфатичним наголосом, емфатичним подовженням голосної під наголосом: «*«Monsieur le Président du Con'grès, || «Monsieur le Président du Sé'nat, || «Monsieur le Premier mi'nistre, || «Mesdames et «messieurs les membres du gouvern'ement, || Mesdames et messieurs les parlem'taires, || la 'France est en 'guerre. || Les 'actes co'mmies vendredi 'soir à Pa-'ris et près du Stade de 'France, || «sont des 'actes de 'guerre. || Ils ont «fait au 'moins «129 'morts et de «nombreux ble'ssés. || Ils «cons-tituent = une agre'ssion «contre notre 'pays, || «contre ses va'leurs, || «contre sa jeu'nesse, || «contre son mode de 'vie. || Ils «sont le 'fait = d'une armée djiha'diste. || le groupe Da'ech || qui nous 'combat || parce que la 'France est un 'pays de liber'té. || parce que nous sommes la «pa'trie des Droits de 'l'Homme. || [13]*

Фоностилестичною ознакою снобського мовлення є контрастна варіативність довготи складів. Так, персонаж Катрін, зіграний Сільві Жолі, починає швидко фразу і закінчує її з перебільшенням уповільненого темпу: «...qui (5) ra (7) conte (10) son (12) his (23) toire... (63cs)» [2, с. 98].

Фоностилестичного радіорепортажу, який також може відрізнитися суттєвою розбіжністю силабічної довготи, відрізняється від стилю снобів тим, що силабічна довгота коментарів залежить від зміни темпу гри, тоді як у снобів – індивідуальна мотивація [3, с. 165]. П. Бхат і П. Леон розрізняють три радіостилі у французькій мові Канади: спортивний репортаж, презентація концерту, презентація новин [3, с. 164].

Отже, із наведеного вище, можна зазначити, що взаємозалежність силабічних змін і фоностилестичності – очевидна. Такі зміни в складі як зміна довготи, реалізація або редукція [ə] – випадного, реалізація зв'язувань, що впливає на відкритість/закритість складу, обумовлені стилем мовлення. Але розподіл фонетичних стилів за певними пертинантними ознаками – досить умовний, оскільки необхідно враховувати індивідуальні, соціальні, регіональні, діалектні особливості тих, хто промовляє той чи інший текст. Для ритмічної моделі французької мови характерна ізохронія, тобто рівність складів. На рівні наголошеної одиниці довгота наголошеного складу перевищує довготу ненаголошеного складу, які мають тенденцію до ізохронії. На рівні фрази довгота наголошеного фінального складу вдвічі перевищує довготу інших, включаючи наголошені склади в середині фрази: «*Et comme je n'avais avec moi ni mécani'cien, ni passa'ger, | je me préparai à essa'yer de réu'ssir tout 'seul, | une répara'tion diffi'cile*» [16, p. 8].

Отже, склад, будучи мінімальною просодичною одиницею, так би мовити, ядром формування ритму, сприяє реалізації трьох важливих функцій ритму, що сприяють оформленню мовного потоку у висловлювання, а саме – демаркаційної, контрастивної, організаційної.

Література:

1. Laurent B. Interaction des aspects segmentaux et suprasegmentaux en phonétique expérimentale contrastive et implications en enseignement/apprentissage de la prononciation [Електронний ресурс] / Bertrand Lauret // Apprendre, enseigner, acquérir. La prosodie au coeur du débat / sous la direction de Elisabeth Guimbretière. – Rouen : Collection DIALANG Publication de l'Université de Rouen C.N.R.S., 2000. – P. 87. – Режим доступу до статті : https://books.google.com.ua/books?id=qRc6CvSEnaEC&pg=PA65&lpg=PA65&dq=elisabeth+guimbretiere&source=bl&ots=HKIMbkHcNG&sig=_m99W7ZLrdgBwJv15L15ITZfB3g&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwjrmsGs8qjKAhXDHkHkHWtwDok4ChDoAQhJMAc#v=onepage&q=elisabeth%20guimbretiere&f=false
2. Léon P. R. Phonétisme et prononciations du français / Pierre Robert Léon. – P.: Nathan, 1992. – 181 p.
3. Léon P. R. Précis de phonostylistique / Pierre Robert Léon. – P.: Nathan, 1993. – 314 p.
4. Liberman A. / Germanic Accentology [Електронний ресурс] / Anatoly Liberman / The Scandinavian Languages (Volume1). – Minneapolis : University of Minnesota Press, 1982. – P. 233. – Режим доступу до книги : <https://books.google.com.ua/books?id=wgcvbpbk0DuEC&pg=PA233&lpg=PA233&dq=H.+Sweet+expiratory+theory&source=bl&ots=uFeTe5b9oC&sig=8D8E4yAz-YITuRka0HA6rZVS2RU&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwjHjtWksLbKAhWjmHIKHetBB8MQ6AEITAB#v=onepage&q=H.%20Sweet%20expiratory%20theory&f=false>
5. Malmberg B. Manuel de phonétique générale / Bertil Malmberg. – P.: Editions A. et J. Picard, 1974. – 263 p.
6. Saussure F. Cahiers [Електронний ресурс] / Ferdinand de Saussure. – Genève : Librairie Droz, 1987. – № 41. P. 9. – Режим доступу до книги: https://books.google.com.ua/books?id=0cFNfaK1NdoC&pg=PA9&lpg=PA9&dq=P.+Passy+groupe+de+souffle&source=bl&ots=Wci35WOFff&sig=wJQEsHEObuDshu-LTfveI7hMOE&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwio7cTisbbKAhVK_nIKHe-kAWAQ6AEIjAB#v=onepage&q=P.%20Passy%20groupe%20de%20souffle&f=false
7. Saussure F. Cours de linguistique générale [Електронний ресурс] / Ferdinand de Saussure. – P. 83-95 – Режим доступу до книги: http://www.clg2016.org/fileadmin/user_upload/ferdinand_de_saussure_cours_de_linguistique_generale.pdf
8. Барышникова К.К. / Ритм и интонация // Кира Кириковна Барышникова // Acta Universitatis Carolinae, Philologica 1, Phonetica pragensia III. – Praga: Universitata Karlova, 1972. – P. 49–51.
9. Катагощина Н.А./ О современном французском произношении // Нина Алексеевна Катагощина. – М.: Просвещение, 1974. – 112 с.
10. Трубецкой Н.С. Основы фонологии / Николай Сергеевич Трубецкой; [пер. с нем. А. А. Холодовича; ред. С. Д. Кацнельсона]. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 352 с. – (Серия «Классический учебник»).
11. Щерба Л. В. Фонетика французского языка: [очерк французского произношения в сравнении с русским] / Лев Владимирович Щерба [7-е изд.]. – М.: Высшая школа, 1963. – 309 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

12. Discours présidentiel 6 mai 2007 sarkozy president [Електронний ресурс] / Nicolas Sarkozy. – Режим доступу до промови : https://www.youtube.com/watch?v=DU9oO_MoCq8.

13. Discours prononcé par le président de la République devant le Parlement réuni en Congrès, à la suite des attaques terroristes du 13 novembre 2015 [Електронний ресурс] / François Hollande. – Режим доступу до промови: <http://www.elysee.fr/videos/discours-du-president-de-la-republique-devant-le-parlement-reuni-en-congres-2/>.

14. Racine J. Phèdre [Електронний ресурс] / Jean Racine. – Режим доступу до книги : <http://www.inlibroveritas.net/oeuvres/676/phedre#pf10>.

15. Renard J. Poil de Carotte [Електронний ресурс] / Jules Renard. – Режим доступу до книги : <http://www.inlibroveritas.net/oeuvres/15902/theatre>

16. Saint-Exupéry A. Le petit prince [Електронний ресурс] / Antoine de Saint-Exupéry. – Режим доступу до книги : http://www.ebooksgratuits.com/pdf/st_exupery_le_petit_prince.pdf.

УДК 811.112'378

Л. М. Курченко,

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ ВСТУПНИХ ВИМОГ УНІВЕРСИТЕТІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АРЕАЛУ ЄВРОПИ ЩОДО РІВНЯ ВОЛОДІННЯ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

У статті описуються і класифікуються вступні умови з німецької мови університетів німецькомовного ареалу Європи і демонструється необхідність пристосовувати навчальні результати з іноземної мови в українських вишах до вимог спільного європейського освітнього простору.

Ключові слова: німецька мова, вища освіта, Європа, Німеччина, Австрія, Швейцарія, Болонський процес, вступні вимоги.

CLASSIFICATION OF ADMISSION REQUIREMENTS TO GERMAN LANGUAGE PROFICIENCY IN UNIVERSITIES OF THE GERMAN-SPEAKING AREA IN EUROPE

The article deals with admission requirements to German language proficiency of the top universities in the German speaking area in Europe. A variety of German language competence certification tests, accepted in the best German-speaking universities in Switzerland, Germany and Austria have been described and classified, TestDAF has been spotted as the most suitable orientation point for the Ukrainian higher education to adjust language learning outcomes to the CEFR requirements of the common European educational space in the framework of the Bologna process.

Key words: German language, higher education, Europe, Germany, Austria, Switzerland, Bologna process, admission requirements.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВСТУПНИХ ТРЕБОВАНИЙ УНІВЕРСИТЕТІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АРЕАЛУ ЄВРОПИ К УРОНЮ ВЛАДЕННЯ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

В статті описуються і класифікуються вступні умови з німецької мови університетів німецькомовного ареалу Європи і демонструється необхідність пристосовувати навчальні результати до вимог спільного європейського освітнього простору.

Ключевые слова: немецкий язык, высшее образование, Европа, Германия, Австрия, Швейцария, Болонский процесс, вступительные требования.

З переходом на єдиний європейський освітній стандарт, прийнятий в 1999 році в Болоньї на конференції міністрів освіти 29 країн [1, с. 341], у Європі посилюється тенденція до уніфікації критеріїв і вимог у сфері вищої освіти, що справді сприяє підвищенню мобільності студентів і дає їм нову ступінь свободи у реалізації свого інтелектуального потенціалу. Чим швидше і якісніше вища освіта України пристосовується до цих єдиних умов, тим успішнішим буде процес її європейської інтеграції, вище попит на надання освітніх послуг і міжнародне визнання. Мультилінгвальність кожного громадянина, тобто володіння, окрім рідної, ще кількома європейськими іноземними мовами, є одним з наріжних каменів стратегії розвитку Європейського Союзу. Щоб забезпечити відповідність українських університетів цим амбіційним запитам, стратегам вітчизняної вищої освіти та викладачам іноземних мов у вищих навчальних закладах слід ретельно вивчати і втілювати у навчальному процесі вимоги кращих європейських університетів щодо володіння іноземною мовою.

Питання реформування вищої освіти у німецькомовному просторі викликають справедливу зацікавленість дослідників, їх вивчали, зокрема, Н. Воробйов, О. Ігнатова, В. Зубенко, Н. Кузьменко, О. Маковоз, Л. Можаяєва, О. Носова та ін.

Завдання статті полягає у вивченні та класифікації актуальних вимог провідних європейських університетів німецькомовного ареалу щодо володіння вступниками бакалаврату і магістратури німецькою мовою як одного з основних критеріїв їх здатності до навчання, виходячи з умов вступних кампаній 2015/2016 та 2016/2017 навчальних років. Ця інформація може бути покладена в основу адаптування навчальних програм і процесів з німецької мови до європейських критеріїв оцінювання знань з метою значного підвищення ефективності навчання і його привабливості для студентів українських вишів.

Стандартизовані вимоги до рівнів володіння іноземними комунікативними компетенціями сформульовані у положенні Ради Європи «Загальноєвропейські референційні рамки володіння іноземною мовою: вивчення, викладання, оцінка» [3], або скорочено CEFR. Плодом 15-річних напрацювань учасників проекту стало створення стандартної термінології і системи одиниць, в рамках яких рівень володіння комунікативними компетенціями можна описати в однакових категоріях незалежно від особливостей мови, освітнього контексту і методики викладання. Слід наголосити, що ця система стандартизації виходить не з парадигмальних мовних структур (лексика, граматики, фонетика тощо), а саме з комунікативних знань, умінь і навичок мовця, його здатності виконувати когнітивну діяльність, вступати в успішну, соціально і культурно адекватну комунікативну інтеракцію іноземною мовою та досягати поставлених прагматичних цілей в іномовному середовищі [2].

Для даного дослідження ми намагалися відібрати кращі університети німецькомовного ареалу, керуючись об'єктивними критеріями – незалежними світовими рейтингами університетів, а саме: 1) Рейтинг «Топ 100 світових університетів 2015/16» за версією «The Telegraph» [6] і рейтингом світового спеціаліста з інформації у сфері вищої освіти, постачальника інформаційних послуг для Thomson Reuters – компанії Quasquarelli Symonds «Світовий рейтинг університетів 2015/16» [4].

За рейтингом «Топ 100» у першу двадцятку увійшли лише американські і британські університети за винятком Швейцарського федерального інституту технологій, Цюрих (ETH Zürich) – 9-е місце. Університети Німеччини з'являються у рейтингу починаючи з 29-го місця, яке посів Людвіг-Максиміліан-Університет Мюнхен, далі слідують Гейдельберзький університет (37), Берлінський університет ім. Гумбольдта (49), Мюнхенський технічний університет (53), Берлінський вільний університет